

بررسی ارتباط میان خودکارآمدی تحصیلی و خلاقیت هیجانی با عملکرد تحصیلی

صفورا مقدم

کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، مشهد، ایران

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی ارتباط میان خودکارآمدی تحصیلی و خلاقیت هیجانی با عملکرد تحصیلی در بین دانش‌آموزان دوره دوم مقطع تحصیلی متوسطه ناحیه ۴ شهر مشهد است. حجم نمونه مورد استفاده در این پژوهش تعداد ۱۰۰ نفر از این دانش‌آموزان (۵۱ دانش‌آموز دختر و ۴۹ دانش‌آموز پسر) است. آزمودنی‌ها در این پژوهش با استفاده از پرسش‌نامه‌های عملکرد تحصیلی فام و تیلور، خودکارآمدی تحصیلی مک‌ایلروی و بانتینگ و خلاقیت هیجانی آوریل و نولز مورد ارزیابی و سنجش قرار گرفتند. داده‌ها و اطلاعات بدست آمده به‌وسیله نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. نتایج کسب شده این پژوهش نشان دهنده این بود بین متغیرهای خودکارآمدی تحصیلی و عملکرد تحصیلی رابطه مستقیم و معنادار و بین متغیرهای خلاقیت هیجانی و عملکرد تحصیلی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. با توجه به نتایج حاصل، بر خورداری دانش‌آموزان از خودکارآمدی تحصیلی و شاخص‌های آن، که منجر به بهبود یادگیری شده و همچنین بهره‌مندی از مؤلفه‌های خلاقیت هیجانی که باعث ایجاد تعاملات سازنده و مؤثر آن‌ها می‌گردد زمینه‌ساز بالا رفتن یادگیری و همچنین افزایش میزان بهره‌وری دانش‌آموزان شده که در نتیجه باعث بهبود عملکرد تحصیلی آن‌ها می‌شود. بنابراین چنین نتیجه‌گیری می‌شود که میان خودکارآمدی تحصیلی و خلاقیت هیجانی با میزان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در مقطع متوسطه رابطه معناداری وجود دارد.

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۳۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۱۴

کلیدواژه‌ها:

خودکارآمدی تحصیلی

خلاقیت هیجانی

عملکرد تحصیلی

Copyright © The Authors. Published by Shandiz Institute of Higher Education

استناد به مقاله:

مقدم، صفورا (۱۴۰۲). بررسی ارتباط میان خودکارآمدی تحصیلی و خلاقیت هیجانی با عملکرد تحصیلی. کاوش‌های نوین در علوم محاسباتی و مدیریت رفتاری، ۲(۱)، ۱۱۷-۱۲۴.

<https://necsbm.shandiz.ac.ir>

 <https://doi.org/10.22034/necsbm.2024.431738.1037>

openaccess

۱. مقدمه

عملکرد دانش‌آموزان را تقویت کرد و گسترش داد، نیاز است تا عوامل مؤثر بر آن مورد مطالعه و پژوهش بیشتر قرار بگیرد. هر چه بتوان در خصوص نقش مؤلفه‌ها و عوامل مؤثر در این زمینه تحقیقات بیشتری را صورت دهیم، راهکارهای کاربردی و مؤثری در جهت افزایش یادگیری و بهبود کیفیت عملکرد دانش‌آموزان یافت خواهد شد.

هر جامعه‌ای برای اینکه بتواند آینده‌ای درخشان و مطلوب داشته باشد، نیاز دارد تا بر روی دانش‌آموزان و به‌ویژه دانش‌آموزان مقطع متوسطه سرمایه‌گذاری نماید. هنگامی که دانش‌آموزان در زمان

یکی از مهم‌ترین اقلشاری در هر جامعه‌ای، دانش‌آموزان مقطع متوسطه هستند. برخورداری دانش‌آموزان از ویژگی‌های شخصیتی مناسب و همچنین داشتن تلاش و پشتکار سبب خواهد شد تا عملکرد آن‌ها هم از نظر فردی و هم از نظر تحصیلی بهبود پیدا کرده و دارای کارایی بهتر گردند. صفات خوب شخصیتی و همچنین ثبات ویژگی‌های مطلوب باعث می‌گردد تا دانش‌آموزان بتوانند سطوح یادگیری خود را افزایش داده به پیشرفت‌های بیشتری در زمینه تحصیلی دست پیدا کنند. برای اینکه بتوان

جهت افزایش میزان یادگیری می‌تواند استفاده نماید. اینکه نوع نگرش و باورهای دانش آموز در مورد ظرفیت و استعداد خود چگونه باشد و بتواند تا چه اندازه از مهارت‌های یادگیری خود در جهت پیشرفت و موفقیت در زمینه تحصیلی بهره‌بردار باشد بیانگر میزان بر خورداری او از مؤلفه‌های خودکارآمدی تحصیلی است. در واقع خودکارآمدی تحصیلی به‌نوعی نشان‌دهنده نوع قضاوت دانش‌آموز نسبت به خود و مهارت‌هایش در زمینه تحصیلی بوده و همچنین حاکی از آن است که دانش‌آموز به چه اندازه قادر است تا با استفاده از محیط آموزشی و شرایط موجود استعدادهای خود را شکوفا کرده و به عملکرد مطلوب دست پیدا کند. هر چه میزان باورمندی و اعتماد دانش‌آموز به خود و توانمندی‌هایش بیشتر باشد، بهتر خواهد توانست از ابعاد ظرفیت‌های خود استفاده کند و به موفقیت‌های تحصیلی بیشتری دست یابد؛ از طرفی پایین بودن باور و اعتماد به خود منجر به کاهش خودکارآمدی تحصیلی شده و این امر سبب افت تحصیلی می‌شود.

خلاقیت هیجانی بیانگر این است که فرد خود را چگونه که هست و به‌صورت صادقانه ابراز دارد. این شیوه بیان بر مبنای نوع نگرش و خط فکری شخص بوده و در ارتباطات و تعاملات میان فردی از آن بهره‌می‌برد. به عبارت بهتر خلاقیت هیجانی نشان‌دهنده این است که فرد در روابط خود چگونه عواطف و احساسات خود را بروز دهد و همچنین این بروز هیجانی تا چه میزان با خود واقعی^۶ فرد هماهنگ و سازگار است. هر چه میزان خلاقیت هیجانی فرد بیشتر باشد، راحت‌تر و بهتر با دیگران ارتباط برقرار کرده و روابط ایجاد شده سالم و مبتنی بر اعتماد دوطرفه خواهد بود. پایین بودن سطوح خلاقیت هیجانی منجر به ایجاد اضطراب و گوشه‌گیری در فرد شده و در نتیجه به روابط میان فردی به‌شدت آسیب می‌رساند. خلاقیت هیجانی عامل مهمی است که منجر به سازماندهی و ترتیب احساسات و هیجانات شده و فرد قادر است تا در شرایط و موقعیت‌های متفاوت، تجارب هیجانی مختلف را شناسایی و در نتیجه بتواند بروز هیجانی بهنجار و مطلوبی را داشته باشد

دانش‌آموزانی که دارای شاخص‌های خلاقیت هیجانی هستند، در تعامل با معلمان و سایر همکلاسی‌ها بهتر عمل کرده و می‌توانند ارتباطات بهتر بسازند. همچنین این دانش‌آموزان قادر هستند تا در روابط خود افکار و عقاید خود را راحت بیان کرده که این موضوع منجر به صداقت کلام آن‌ها می‌شود (باقری موسوی و همکاران، ۱۴۰۱). داشتن خلاقیت هیجانی به دانش‌آموز این امکان را می‌دهد تا در هنگام بروز مشکلات و تعارضات بتواند به‌راحتی

تحصیل بتوانند از خود شایستگی نشان داده و مهارت‌های لازم و مطلوب را کسب نمایند در آینده خواهند توانست به فردی مفید برای جامعه تبدیل گردند (حجی‌آبادی و رستمی، ۱۴۰۰). برای اینکه بتوان میزان شایستگی‌های دانش‌آموزان را افزایش داد و در جهت بالندگی آن‌ها گام برداشت، عوامل و مؤلفه‌های بسیاری تأثیرگذار است. یکی از مهم‌ترین این متغیرها عملکرد تحصیلی^۱ دانش‌آموزان در طول سال و در زمینه میزان و کیفیت یادگیری آن‌ها است (موریرا و همکاران^۲، ۲۰۱۸). به بیان دیگر اینکه یک دانش‌آموز در محیط آموزشی و کلاس درس چه میزان از مطالب تدریس شده را فرا می‌گیرد و کیفیت این یادگیری چگونه است و همچنین میزان استفاده دانش‌آموز از اندوخته‌های خود به چه اندازه است، مواردی است که به‌وسیله سطوح عملکرد تحصیلی قابل ارزیابی است.

عملکرد تحصیلی جزو مفاهیم و متغیرهایی است که از دیرباز مورد توجه کارشناسان و متخصصان در امر تحصیل بوده و به دلیل اهمیت آن نظریه‌ها و تعاریف گوناگونی در خصوص آن ارائه شده است. یکی از مهم‌ترین نظریه‌ها در این زمینه توسط فام و تیلور^۳ (۱۹۹۹) ارائه شد که بیان می‌دارد عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بیانگر میزان تلاش و جدیت آن‌ها در جهت رسیدن به اهداف تحصیلی و همچنین برخورداری از مهارت و خودکارآمدی لازم به‌منظور یادگیری بهتر و عملکرد مطلوب است (دوئیک و لجت^۴، ۱). دانش‌آموزانی که دارای عملکرد تحصیلی مطلوب هستند، توانایی برنامه‌ریزی خوبی دارند و سعی می‌کنند تا از توانایی‌های خود در جهت فراگیری مطالب و مفاهیم درسی بهره‌برند. این دانش‌آموزان با تکیه بر استعدادهای خود و توجه به مطالب آموزش شده به موفقیت‌های بیشتری در زمینه تحصیلی دست پیدا می‌کنند (زیمرن و بری^۵، ۲۰۱۷). اینکه دانش‌آموز چه میزان در کلاس درس توجه و تمرکز داشته و تا چه اندازه توانایی فراگیری مطالب درسی آموزش داده شده توسط معلمان را دارد، به‌وسیله نحوه عملکرد تحصیلی وی قابل سنجش و ارزیابی است. در واقع عملکرد تحصیلی یکی از مهم‌ترین ملاک‌ها و معیارها برای بررسی میزان یادگیری دانش‌آموز و چگونگی استفاده از مطالب آموخته شده است (صالحی و جعفری، ۱۴۰۱).

مفهوم خودکارآمدی تحصیلی بیانگر این است که یک دانش‌آموز به چه میزان به مهارت‌ها و توانمندی‌های خود در جهت یادگیری هر چه بهتر مطالب درسی اعتماد داشته و از استعدادهای خود

¹ Academic performance

² Moreira et al

³ Pham and Taylor

⁴ Dweck and Leggett

⁵ Zimmerman and Barry

⁶ Real-self

پژوهش حاضر از میان تمامی دانش‌آموزان مقطع متوسطه ناحیه چهار مشهد در دوره دوم است. انتخاب حجم نمونه از میان تمام مدارس متوسطه در این ناحیه صورت گرفته است. شرکت‌کنندگان در پژوهش از میان چندین مدرسه، انتخاب شدند. در پژوهش حاضر بر اساس پیشنهاد بعضی منابع از جمله دلاور حجم نمونه مورد استفاده در این پژوهش ۱۰۰ نفر از دانش‌آموزان لحاظ شده است. پس از آنکه آزمودنی‌ها آماده شرکت در تحقیقات شدند با استفاده از ابزار پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفتند. گفتنی است در این پژوهش اصل امانت‌داری و منشور اخلاقی رعایت شده و حضور کلیه آزمودنی‌ها با رضایت خود آن‌ها و همچنین اخذ رضایت از والدین آن‌ها صورت گرفته است. شایان ذکر است آزمودنی‌ها مجاز بودند در مرحله از پژوهش، به صورت آزادانه اگر تمایل به همکاری نداشته بودند از طرح پژوهشی خارج گردند. ابزار استفاده شده در این پژوهش شامل، پرسشنامه عملکرد تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۱) بوده که این پرسشنامه دارای ۴۸ سؤال است و یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای شامل ۱=هیچ وقت، ۲=کم، ۳=تاحدی، ۴=زیاد و ۵=خیلی زیاد، میزان باور و نظر آزمودنی را در خصوص سؤالات پرسشنامه مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌دهد. در پژوهش قلتاش و همکاران (۱۳۸۹) روایی محتوایی این پرسشنامه توسط اساتید دانشگاهی تأیید شد و پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰.۸۴ بدست آمده است. پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی مک‌ایلروی و بانتینگ^۲ (۲۰۰۲) که این پرسشنامه دارای ۱۰ سؤال است که با استفاده از یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (۵=کاملاً موافقم، ۴=موافقم، ۳=نظری ندارم، ۲=مخالفم و ۱=کاملاً مخالفم) به بررسی و ارزیابی نظرات آزمودنی می‌پردازد. در تحقیقات مک‌ایلروی و بانتینگ (۲۰۰۲) برای اعتبار سازه پرسش‌نامه از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد که شاخص‌های بدست آمده نشان از برازندگی مناسب پرسش‌نامه با داده‌ها داشت. همچنین میزان پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰.۸۳ محاسبه شده است. پرسش‌نامه خلاقیت هیجانی اوریل و توماس نولز (۱۹۹۱) که دارای چهار ملاک نوآوری، اثربخشی، اصالت و آمادگی را در چارچوب سه خُرده‌مقیاس آمادگی (P)، خُرده‌مقیاس نوآوری (N) و خُرده‌مقیاس اثربخشی-اصالت (E/A) است. اوریل و نولز (۱۹۹۱) پایایی این مقیاس را با استفاده از شیوه بازآزمون مطلوب ارزیابی نمودند. پایایی محاسبه شده برای خُرده‌مقیاس نوآوری برابر ۰.۷۹، برای خُرده‌مقیاس

مسائل خود را بیان کند و به دنبال راه‌حل مناسب جهت رفع موانع و حل مشکلات باشد. هنگامی که دانش‌آموز در بیان احساسات و هیجانات خود بتواند صادقانه و مطلوب عمل نماید، آنگاه دیگران بهتر به حرف‌های او گوش خواهند داد و همین امر زمینه‌ساز بهبود جو عاطفی کلاس می‌گردد. هر چه مؤلفه‌های خلاقیت هیجانی در دانش‌آموزان بیشتر باشد، کیفیت تعاملات آن‌ها افزایش یافته در نتیجه محیط آموزش مکانی امن و دلپذیر خواهد شد. ایجاد روابط سالم و بهنجار بین شاگردان و معلمان از جمله مهم‌ترین عواملی است که کمک می‌کند تا میزان یادگیری دانش‌آموزان بیشتر شده و همچنین از حضور در کلاس احساس خستگی و دل‌زدگی نکرده و با انگیزش بیشتری به فراگیری مطالب درسی بپردازند (هدلاند و استرنبرگ^۱، ۲۰۰۰).

در مطالعات و پژوهش‌های صورت پذیرفته نقش ویژگی‌های فردی دانش‌آموزان و تأثیر آن بر کیفیت و عملکرد تحصیلی به خوبی مورد سنجش و ارزیابی قرار نگرفته، همچنین سطوح اثرگذاری مهارت‌ها و استعدادها دانش‌آموزان و به‌طور کلی میزان خودکارآمدی تحصیلی و نوع ارتباط آن با عملکرد تحصیلی در جامعه آماری دانش‌آموزی نیازمند پژوهش‌های بیشتری است. با توجه به اینکه داشتن عملکرد تحصیلی مناسب و مطلوب هم یکی از دغدغه‌های مهم خانواده و هم سیستم آموزشی در جوامع است و همچنین با نگرش به حساس بودن مقطع تحصیلی متوسطه برای دانش‌آموزان که آغاز ورود آن‌ها با دانشگاه و رشته تحصیلی مورد نظرشان است و همچنین نیاز به توجه ویژه با ابعاد و شاخص‌های مهم و تأثیرگذار در این حیطه و بررسی راهکارها و موانع در خصوص کیفیت عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه و همچنین به منظور احساس جای خالی مطالعات مرتبط در این زمینه هدف از انجام پژوهش حاضر پاسخ به این سؤال است که آیا میان خودکارآمدی تحصیلی و خلاقیت هیجانی با عملکرد تحصیلی در بین دانش‌آموزان مقطع تحصیلی متوسطه رابطه‌ای وجود دارد؟

۲. روش پژوهش

پژوهش پیش‌رو از لحاظ روش اجرا از نوع توصیفی-همبستگی است و از نظر هدف کاربردی است. شرکت آزمودنی‌ها کاملاً داوطلبانه بوده و با توجه کامل آن‌ها و رعایت منشور اخلاقی و اصل امانت‌داری صورت گرفته است. جامعه آماری مورد استفاده در

² McIlroy and Bunting

¹ Hedlund and Sternberg

آزمودنی‌ها تعداد ۵۱ نفر یعنی برابر ۵۱٪ دانش‌آموز دختر و تعداد ۴۹ نفر یعنی برابر ۴۹٪ دانش‌آموز پسر هستند. گفتنی است در این پژوهش سعی بر آن بوده تا جنسیت آزمودنی‌ها برابر لحاظ گردد.

قبل از اینکه مدل پژوهش و فرضیه‌های آن مورد بررسی قرار بگیرد، ابتدا لازم است تا مفروضه‌های نرمال بودن داده‌ها مورد ارزیابی قرار بگیرد. می‌بایست با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف میزان نرمال بودن و قابل استناد بودن داده‌ها مورد سنجش قرار بگیرد. همچنین با استفاده از این آزمون می‌توان تناسب داده‌های کسب شده را با جامعه آماری پژوهش مورد بررسی و ارزیابی قرار داد.

جدول ۳- نتایج آزمون نرمال بودن داده‌ها

کولموگروف-اسمیرنوف		متغیرهای پژوهش
sig	K-S	
۰/۵۷۴	۰/۱۳۷	عملکرد تحصیلی
۰/۵۴۲	۰/۱۲۵	خلاقیت هیجانی
۰/۶۵۱	۰/۱۱۰	خودکارآمدی تحصیلی

با توجه به داده‌های حاصل از جدول ۳ مشاهده می‌گردد، نتایج کسب شده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بیانگر این است که متغیرهای پژوهش مطلوب و قابل استناد هستند، زمانی داده‌های حاصل از آزمون K-S نرمال هستند که مقادیر محاسبه شده، بیشتر از ۰/۰۵ باشند. بنابراین بر اساس یافته‌های این آزمون می‌توان چنین استنباط نمود، توزیع متغیرهای این پژوهش در جامعه آماری، نرمال است و می‌توان از آزمون‌های آماری پارامتریک در پژوهش استفاده نمود. یکی دیگر از پیش‌فرض‌های اجرای مدل پژوهش وجود رابطه معنادار بین متغیرهای تحقیق است که این موضوع با محاسبه ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفته است. براساس خروجی نرم‌افزار SPSS در صورتی که سطح معناداری در ماتریس همبستگی به ترتیب در سطح اطمینان ۹۹٪ و ۹۵٪ معنادار باشد، فرض رابطه بین دو متغیر تأیید می‌گردد.

جدول ۴- بررسی رابطه بین متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش		۱	۲	۳
خلاقیت هیجانی عملکرد تحصیلی خودکارآمدی تحصیلی	۱			
	۰/۵۸**	۱		
	۰/۶۲**	۰/۶۷**	۱	

** سطح خطا کمتر ۰/۰۱

با توجه به یافته‌های حاصل از جدول ۴ مشاهده می‌گردد، در بین متغیرهای پژوهش رابطه همبستگی مطلوب وجود دارد، بنابراین

آمادگی ۸۶٪ و برای خردمقیاس اثربخشی-اصالت ۷۳٪ بدست آمده؛ همچنین پایایی کل پرسش‌نامه با استفاده از محاسبات ضریب آلفای کرونباخ ۸۳٪ گزارش شده است. داده‌ها و اطلاعات حاصل از این پژوهش به وسیله نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. همچنین جهت بررسی آمار توصیفی (شاخص‌هایی همچون میانگین، انحراف معیار و آزمون کجی-کشدگی) از نرم‌افزار مذکور استفاده شد. اطلاعات حاصل از پرسش‌نامه‌ها و زیرمقیاس‌های آن‌ها از لحاظ روابط بین متغیرها تحت بررسی و ارزیابی قرار گرفت، که در این خصوص از روابط همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده گردید.

۳. یافته‌ها

در این بخش از پژوهش حاضر به بیان آمار و اطلاعات جمعیت شناختی حاصل از ابزار پژوهش پرداخته می‌گردد.

جدول ۱- فراوانی و درصد فراوانی مقطع تحصیلی آزمودنی‌ها

مقطع تحصیلی	فراوانی	درصد فراوانی
پایه دهم	۳۰	۳۰٪
پایه یازدهم	۳۵	۳۵٪
پایه دوازدهم	۳۵	۳۵٪
مجموع	۱۰۰	۱۰۰٪

داده‌های بدست آمده از جدول ۱ نشان می‌دهد که تعداد ۳۰ نفر از دانش‌آموزان یعنی برابر ۳۰٪ در پایه تحصیلی دهم، تعداد ۳۵ نفر از دانش‌آموزان یعنی برابر ۳۵٪ در پایه تحصیلی یازدهم و تعداد ۳۵ نفر از دانش‌آموزان یعنی برابر ۳۵٪ در پایه تحصیلی دوازدهم می‌باشند.

جدول ۲- فراوانی و درصد فراوانی جنسیت آزمودنی‌ها

مقطع تحصیلی	دانش‌آموزان دختر		دانش‌آموزان پسر	
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
پایه دهم	۱۵	۵۰٪	۱۵	۵۰٪
پایه یازدهم	۱۸	۵۱٪	۱۷	۴۹٪
پایه دوازدهم	۱۸	۵۱٪	۱۷	۴۹٪
مجموع	۵۱	۵۱٪	۴۹	۴۹٪

داده‌های بدست آمده از جدول ۲ نشان می‌دهد، از مجموع دانش‌آموزان پایه دهم، تعداد ۱۵ نفر از آن‌ها یعنی برابر ۵۰٪ دانش‌آموز دختر، و تعداد ۱۵ نفر یعنی برابر ۵۰٪ دانش‌آموز پسر هستند. از مجموع دانش‌آموزان پایه یازدهم، تعداد ۱۸ نفر از آن‌ها یعنی برابر ۵۱٪ دانش‌آموز دختر، و تعداد ۱۷ نفر یعنی برابر ۴۹٪ دانش‌آموز دختر، و تعداد ۱۷ نفر از آن‌ها یعنی برابر ۵۱٪ دانش‌آموز دختر، و تعداد ۱۷ نفر یعنی برابر ۴۹٪ دانش‌آموز پسر هستند. از مجموع کل

تحصیلی دانش‌آموزان به‌وسیله خودکارآمدی تحصیلی و خلاقیت هیجانی آن‌ها قابل پیش‌بینی می‌باشد. به‌عبارت‌دیگر تغییر در نوع خودکارآمدی تحصیلی و ابعاد خلاقیت هیجانی می‌تواند سبب ایجاد تغییر در میزان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شود. پس می‌توان چنین گفت فرضیه‌های این پژوهش مورد تأیید قرار گرفته است. بنابراین ارتباط معناداری میان خودکارآمدی تحصیلی و خلاقیت هیجانی با عملکرد تحصیلی در بین دانش‌آموزان دوره دوم تحصیلی متوسطه وجود دارد.

بر اساس یافته‌های بدست آمده از پژوهش حاضر مشخص گردید، میزان خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دارای تأثیر معناداری بر نحوه عملکرد تحصیلی آن‌ها دارد. همچنین سطح بهره‌مندی از خلاقیت هیجانی می‌تواند بر کیفیت عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارای اثرگذاری مستقیم و معناداری باشد. یافته‌های این پژوهش با نتایج بدست آمده از مطالعات افتخاری و محسنی (۱۴۰۰)، کامرانی و بهرامی (۱۳۹۹)، فردریکسون^۱ (۲۰۱۳) مطابقت داشته و هم‌راستا است.

بهره‌مندی دانش‌آموزان از شاخص‌های خودکارآمدی تحصیلی منجر می‌شود تا آن‌ها به‌صورت خودانگیزخته و با انگیزش درونی نسبت به یادگیری مطالب و مفاهیم درسی اقدام نمایند. دارا بودن مهارت یادگیری و همچنین استفاده مناسب دانش‌آموزان از توانمندی‌هایشان موجب می‌گردد تا بتوانند میزان آموخته‌های خود را بالا برده و به نحو مطلوبی از دانش و آموخته‌های خود بهره برده و در نتیجه عملکرد تحصیلی آن‌ها بهبود خواهد یافت. دانش‌آموزان خودکارآمد اغلب با انگیزه‌مندی و علاقه‌مندی به یادگیری و تحصیل مشغول شده و همین امر باعث می‌گردد تا بتوانند بهتر در برابر سختی‌ها و چالش‌های درسی تاب آورده و بر موانع و مسائل سخت غلبه نمایند. برخورداری دانش‌آموزان از مؤلفه‌های خودکارآمدی تحصیلی باعث می‌گردد تا آن‌ها در جهت پیشرفت و موفقیت گام برداشته و همین موضوع باعث شکوفایی استعدادها و بارور شدن مهارت‌های آن‌ها در زمینه یادگیری و علم‌آموزی خواهد شد. هر چه خودکارآمدی تحصیلی در دانش‌آموز بیشتر باشد با جدیت و تلاش مضاعف در خصوص فراگیری مفاهیم و مطالب درسی اقدام کرده و یادگیری برایش لذت‌بخش خواهد بود. به عبارت بهتر با افزایش خودکارآمدی تحصیلی، میزان موفقیت و پیشرفت در دانش‌آموزان بیشتر شده و در نتیجه عملکرد تحصیلی خوبی خواهند داشت.

داده‌های بدست آمده از این متغیرهای مطلوب بوده و می‌توان در خصوص فرضیه‌های پژوهش بر اساس محاسبات آماری اظهار نظر نمود.

جدول ۵- نتایج رگرسیون پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس خودکارآمدی تحصیلی و خلاقیت هیجانی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میزان F	سطح معناداری	R	R ²	R ² adj
رگرسیون باقیمانده	۶۶۳۲	۳	۹/۵۸۱	۰/۰۰۱	۰/۴۱۵	۰/۵۷۱	۰/۳۲۹
کل	۲۰۴۷۸	۹۹					

با توجه به داده‌های بدست آمده از جدول ۵ و آزمون تحلیل رگرسیون ($P < ۰/۰۰۱$) می‌توان چنین عنوان نمود، از آنجایی که میزان محاسبه شده آماره F برابر با ۹/۵۸۱ و سطح معناداری ۰/۰۰۱ می‌باشد، بیانگر میزان اثر مطلوب و معناداری رابطه متغیرها می‌باشد، بنابراین متغیرهای خودکارآمدی تحصیلی و خلاقیت هیجانی قادر به پیش‌بینی عملکرد تحصیلی خواهند بود.

جدول ۶. ضرایب رگرسیونی متغیرهای پژوهش

پیش‌بین	ملاک	ضریب بتای غیراستاندارد	ضریب بتا	میزان T	سطح معناداری
عملکرد تحصیلی و خلاقیت هیجانی	ثابت	۱۱/۴۶۷	--	۹/۳۴	۰/۰۰۰
	خودکارآمدی تحصیلی	۱/۴۵	۰/۶۷	۷/۵۴	۰/۰۰۱
	خلاقیت هیجانی	۱/۶۷	۰/۵۸	۶/۲۸	۰/۰۰۱

با توجه به داده‌های کسب شده از جدول ۶ می‌توان چنین عنوان نمود، که متغیرهای خلاقیت هیجانی و خودکارآمدی تحصیلی قادر به پیش‌بینی سطوح عملکرد تحصیلی می‌باشند. همچنین بر اساس داده‌های حاصل از ضریب بتا بین زیرمقیاس‌های متغیر ملاک و متغیر پیش‌بین و با توجه به مقادیر حاصل از آزمون T و نتایج حاصل از ضرایب رگرسیون نیز بیان‌کننده وجود ارتباط پیش‌بین معنادار در بین متغیرهای پژوهش است.

۴- بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های بدست آمده از آنالیز اطلاعات در فرضیه‌های پژوهش نشان داد که رابطه همبستگی مطلوب میان متغیرهای پژوهش برقرار می‌باشد و بین متغیرهای ملاک و پیش‌بین روابط اثرگذاری وجود داشته و متغیرهای خلاقیت هیجانی و خودکارآمدی تحصیلی قادر به پیش‌بینی عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه هستند. بنابراین می‌توان چنین عنوان نمود، عملکرد

^۱ Fredrickson

رفع موانع باشند. در واقع بهره‌مندی از خلاقیت هیجانی موجب ایجاد تمرکز و توجه بیشتر در دانش‌آموزان شده و همین موضوع میزان عملکرد تحصیلی آن‌ها را ارتقاء خواهد داد.

دانش‌آموزانی که توانایی کمی در کنترل هیجانات و بروز عاطفی دارند اغلب در محیط آموزشی دچار مشکلات زیادی هستند. پایین بودن شاخص‌های خلاقیت هیجانی باعث می‌گردد تا این دانش‌آموزان نتوانند هیجانات خود را به‌خوبی مدیریت کرده و در نتیجه با بروز رفتارهای نامناسب منجر به ایجاد مشکلات زیادی برای خود و دیگران می‌شوند. هر چه میزان سطوح مدیریت و خلاقیت هیجانی در دانش‌آموزان پایین‌تر باشد، کمتر می‌توانند تمرکز مناسب را معطوف یادگیری نمایند که این موضوع باعث افت فراگیری و در نتیجه کاهش عملکرد تحصیلی آن‌ها می‌شود. عدم آگاهی و یا شناخت ناقص و نامناسب از هیجانات و عواطف باعث می‌گردد تا دانش‌آموزان نتوانند به‌خوبی در محیط آموزشی از خود عملکرد مناسب نشان دهند و این موضوع باعث ایجاد چالش‌ها و مشکلات متعددی برای آن‌ها خواهد شد. وجود این مشکلات نیز منجر به ایجاد هیجانات منفی و در نتیجه رفتارهای نامناسب و نابهنجار شده که به روند یادگیری و شکوفایی استعداد دانش‌آموز لطمه و آسیب وارد خواهد نمود. هر چه میزان این لطمات بیشتر باشد، شاهد افت یادگیری بیشتر در دانش‌آموز که منتج به عملکرد ضعیف تحصیلی او خواهد شد.

منابع

- باقری موسوی، مریم سادات، کدیور، پروین و حبیب زاده، عباس (۱۴۰۱). نقش میانجی خلاقیت هیجانی در رابطه بین هیجان‌های اساتید و مدیریت کلاس در دانشگاه فرهنگیان. *نشریه علمی/ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۱۲(۱)، ۱-۲۸.
- بهرامی، محمود و کامرانی صالح، بخشعلی (۱۳۹۵). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های دل بستگی با میزان هیجان‌خواهی نیروهای عملیاتی یک سازمان نظامی، *روانشناسی نظامی*، ۷(۲۸)، ۲۹-۴۴.
- حاجی‌آبادی، فرشته و رستمی، طاهره (۱۴۰۰). پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بر مبنای خودمختاری و سازگاری شخصی. *سومین کنفرانس بین‌المللی علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره، آموزش و پژوهش، تهران*.
- صالحی سرشت، فاطمه و جعفری هرندی، رضا (۱۴۰۱). پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی و پذیرش اجتماعی. *روانشناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۱(۳)، ۵۶-۴۲.
- قلتش، عباس، اوجی‌نژاد، احمدرضا و بزرگر، محسن (۱۳۸۹). تأثیر

هنگامی که دانش‌آموز میل و رغبت چندانی به یادگیری و حضور در محیط آموزشی نداشته باشد، نسبت به مهارت‌های خود در زمینه یادگیری کم توجه شده و همین موضوع باعث افت خودکارآمدی تحصیلی وی خواهد شد. هر چه میزان شاخص‌های خودکارآمدی تحصیلی در دانش‌آموزان پایین باشد، انگیزه و اشتیاق آن‌ها در جهت فراگیری مطالب درسی کاهش خواهد یافت. نداشتن انگیزه از یک سو و پایین بودن سطح مهارت‌های یادگیری از سوی دیگر عواملی هستند که خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموز را به شدت تخریب کرده و باعث افت شدید عملکرد تحصیلی او خواهد شد. دانش‌آموزانی که دارای خودکارآمدی تحصیلی پایین هستند، اغلب از نقاط قوت و ضعف خود اطلاعی نداشته و همین نبود آگاهی منجر می‌گردد تا نتوانند اقدامات لازم و مؤثر در جهت رفع نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت را انجام دهند. هر چه میزان این شناخت کمتر باشد و توجه و تمرکز دانش‌آموز به خود و توانایی‌های خود کم باشد، سطح یادگیری کاهش پیدا کرده و میزان موفقیت دانش‌آموز پایین خواهد آمد. در واقع نبود خودکارآمدی تحصیلی و پایین بودن مؤلفه‌های آن، به‌عنوان عاملی مخرب و بازدارنده در جهت یادگیری عمل کرده و منجر می‌گردد تا میزان فراگیری دانش‌آموز افت کرده و عملکرد تحصیلی ضعیفی داشته باشد. به‌عبارت‌دیگر هر چه شاخص‌های خودکارآمدی تحصیلی در دانش‌آموزان پایین‌تر باشد، میزان پشتکار و تلاش آن‌ها در جهت یادگیری کاهش یافته و در نتیجه عملکرد تحصیلی نامطلوبی خواهند داشت.

دانش‌آموزانی که دارای خلاقیت هیجانی بوده و می‌توانند هیجانات خود را در وهله اول به‌خوبی شناخته و مدیریت و کنترل مناسبی بر احساسات خود داشته باشند، اغلب در محیط کلاس رفتاری بهنجار و مناسب از خود بروز می‌دهند. برخورداری از خلاقیت هیجانی باعث می‌گردد تا دانش‌آموز در کلاس و مدرسه بتواند تعاملات سالم و سازنده با معلمان و سایر دانش‌آموزان برقرار کرده و همین موضوع باعث ایجاد تمرکز و توجه بیشتر او به یادگیری خواهد شد. داشتن خلاقیت هیجانی این امکان را به دانش‌آموز می‌دهد تا حضور مؤثر و کارآمدی در کلاس داشته و همچنین در فعالیت‌های کلاسی و کارهای گروهی بیشتر مشارکت کرده که این موضوع نه تنها باعث احساس رضایت و شادکامی در دانش‌آموز شده؛ بلکه سطوح یادگیری او را افزایش داده که منجر به عملکرد تحصیلی بهتر خواهد شد. خلاقیت هیجانی در دانش‌آموزان موجب می‌گردد تا آن‌ها بتوانند بروز هیجانی مناسب و خوبی داشته باشند و در هنگام مواجه شدن با چالش‌ها و مشکلات با مدیریت و کنترل عواطف و احساسات به دنبال راه‌حل مناسب و کاربردی در جهت

آموزش راهبردهای فراشناخت بر عملکرد تحصیلی و خلاقیت دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی. *فصلنامه روانشناسی تربیتی*، ۱(۴)، ۱۳۵-۱۱۹.

محسنی، طاهره و افتخاری، فرشته (۱۴۰۱). بررسی ملاک‌های ارزشمندی انسان از دیدگاه قرآن، هشتمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های دینی و اسلامی، حقوق، علوم تربیتی و روانشناسی.

Averill, R. J. and Thomas-Knowles, C. (1991). Emotional creativity. *International Review of Studies of Emotion*, ed. K. T. Strongman (London: Wiley), 269-299.

Dweck, C. S. and Leggett, E. L. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95(2), 256-273.

Fredrickson, B. L. (2013). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *Journal of American psychologist*, 56(3), 218.

Hedlund, J. and Sternberg, R. J. (2000). Too many intelligences? Integrating social, emotional, and practical intelligence. In R. Bar-On & J. D. A. Parker (Eds.), *The handbook of emotional intelligence: Theory, development, assessment, and application at home, school, and in the workplace* (pp. 136-167). Jossey-Bass/Wiley.

McIlroy, D. and Bunting, B. (2002). Personality, behavior, and academic achievement: Principles for educators to inculcate and students to model. *Journal Contemporary Educational Psychology*, 27, 226-237.

Moreira, P. A. S., Dias, A., Matias, C., Castro, J., Gaspar, T., & Oliveira, J. (2018). School effects on students' engagement with school: Academic performance moderates the effect of school support for learning on students' engagement. *Learning and Individual Differences*, 67, 67-77.

Pham, L. B. and Taylor, S. E. (1999). From thought to action: Effects of process-versus outcome-based mental simulations on performance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25, 250-260.

Pham, L. B. and Taylor, S. E. (1999). From thought to action: effects of process- versus outcome-based mental simulations on performance. *Society for Personality and Social Psychology*, 25(2), 250-260.

Zimmerman, B. J., Schunk, D. H. and DiBenedetto, M. K. (2017). The role of self-efficacy and related beliefs in self-regulation of learning and performance. In A. J. Elliot, C. S. Dweck, & D. S. Yeager (Eds.), *Handbook of competence and motivation: Theory and application* (2nd ed., pp. 313-333). The Guilford Press.

Investigating the relationship between academic self-efficacy and emotional creativity with academic performance

Safoura Moghadam *

M.A in psychology, Mashhad branch, Islamic Azad university, Mashhad, Iran.

Article History

Received: 21 December, 2023

Revised: 27 January, 2024

Accepted: 03 February, 2024

Keywords

Academic performance,
Academic self-efficacy,
Emotional creativity

Abstract

The aim of the present research is to investigate the relationship between academic self-efficacy and emotional creativity with academic performance among high school students in Region 4 of Mashhad. The sample size used in this research is 100 students from this group (51 female students and 49 male students). The participants in this study were evaluated and assessed using the performance questionnaires of Pham and Taylor, academic self-efficacy of McIlroy and Bunting's, and emotional creativity of Averill and Knowles. The data and information obtained were analyzed using SPSS software version 26. The results of this research indicate a direct and significant relationship between academic self-efficacy variables and academic performance, as well as a direct and significant relationship between emotional creativity variables and academic performance. In light of the results obtained, the possession by students of academic self-efficacy and its indicators which lead to improved learning, as well as the utilization of emotional creativity components that create constructive and effective interactions, provide a basis for increased learning and also enhance the students' productivity, thereby improving their academic performance. Therefore, it can be concluded that there is a significant relationship between academic self-efficacy and emotional creativity with the level of academic performance of students at the high school level.

Copyright © The Authors. Published by Shandiz Institute of Higher Education

How to cite this article:

Moghadam, S. (2024). Investigating the relationship between academic self-efficacy and emotional creativity with academic performance. *Novel Explorations in Computational Science and Behavioral Management*, 1(2), 117-124.

 <https://doi.org/10.22034/necsbm.2024.431738.1037>

openaccess